

ԲԱՆԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԷՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՍԱՀՄԱՆՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՄՈՏԵՑՈՒՄՆԵՐԸ

Բանկային համակարգը, հանդիսանալով ֆինանսական համակարգի առանցքային տարրերից մեկը, կարևոր դերակատարում ունի ֆինանսական միջոցների վերաբաշխման և երկրի տնտեսության իրական հատվածի ֆինանսավորման գործում: Բազում գիտնականներ և տնտեսագետներ փորձեր են կատարել՝ բացահայտելու ֆինանսական հաստատունության վրա ազդող հիմնական գործոնները և մշակելու դրանց բացասական ազդեցությունը նվազագույնի հասցնելուն միտված մի շարք արդյունավետ միջոցառումներ: Մասնագիտական գրականության մեջ բացակայում է ֆինանսական կայունության սահմանման ու դրա գնահատման եղանակների համընդհանուր ընդունելի մոտեցումը: Բոլոր սահմանումներում այս կամ այն աստիճանով առանձնացվում են ֆինանսական կայունության չափանշանները կարևոր բնութագրեր: Սահմանումների մեծ մասին միավորում է այն գաղափարը, որ բանկային հատվածի ֆինանսական հաստատունությունը պետք է պարտադիր իր մեջ ներառի անխափան և նորմալ գործունեության պարտավորությունը՝ անկախ արտաքին ջնջումներից առաջացող բացասական ազդեցություններից:

Հանգուցային բառեր և արտահայտություններ. բանկային համակարգ, ֆինանսական կայունություն, արտաքին միջավայր, ռիսկեր, բացասական ջնջումներ, հուսալիություն, գործոններ, ֆինանսական անկայունության, սահմանումներ, ֆինանսական հաստատունություն, հավասարակշռված վիճակ:

Ցանկացած պետության դրամավարկային քաղաքականության ռազմավարական նպատակներից մեկը մակրոտնտեսական և ֆինանսական կայունության ապահովումն է՝ որպես տնտեսական աճի կարևոր նախապայման: Բնականաբար, ցանկացած տնտեսական ջնջում ազդում է բանկային համակարգերի գործունեության վրա: Հարկ է նշել, որ բանկային համակարգի կայունությունը որոշվում է վերջինիս բաղկացուցիչ տարրերի հաստատունությամբ և դրանց համակարգված փոխազդեցությամբ: Իրենց գործունեության յուրահատկությունից ելնելով՝ բանկերը ենթակա են հավանական մեծաթիվ ռիսկերի: Օրինակ՝ այնպիսին են՝ առավել մեծ կախվածությունը ավանդներից, պասիվների համեմատ՝ ակտիվների ավելի երկարաժամկետ բնույթը, ավելի ցածր իրացվելիությունը և այլն: Բանկերի և դրանց հաճախորդների միջև ինչպես նաև բուն բանկերի միջև, ծագում են բարդ փոխհարաբերություններ, փոխադարձ կախվածություններ, ինչի արդյունքում այն խնդիրները, որոնք սկզբնական փուլում կրում են տեղային բնույթ, կարող են տարածվել ողջ բանկային հատվածում և անցում կատարել ընդհանուր առմամբ տնտեսության վրա: Բանկային համակարգում արձանագրված ձգնաժամերը հանգեցրել են ֆինանսական խոշոր կորուստների, ներդրումային և առևտրական ոլորտների վարկավորման խաթարումների՝ ինչի հաղթահարման համար պետությունը վատնել է հսկայական միջոցներ:

Բանկային համակարգը կարելի է

ընտրոշել որպես օրենսդրությամբ սահմանված և հստակ կանոնակարգված յուրահատուկ մասնագիտացված կազմակերպությունների ամբողջություն, որոնք գործում են ֆինանսական և դրամավարկային հարաբերությունների ոլորտում և ունեն բանկային գործունեության իրականացման համար բացառիկ իրավունքներ: Վերջինս ներառում է Կենտրոնական բանկը, առևտրային բանկերը և դրանց մասնաձյուղերն ու ներկայացուցչությունները, արտասահմանյան բանկերի մասնաձյուղերը և ներկայացուցչությունները և վճարահաշվարկային ծառայություններ իրականացնող կազմակերպությունները:

Բանկային համակարգը կարելի է սահմանել նաև որպես դրամական հարաբերությունների զարգացվածությամբ պայմանավորված տարրերի կանոնակարգված համակարգ, որոնք կապված են միմյանց հետ գործունեության միասնական նպատակով և ապահովում են հստակ կապ միմյանց միջև, ինչպես նաև արտաքին միջավայրի հետ: Բացի այդ, «բանկային համակարգ» եզրույթը սահմանում է ոչ միայն բանկերի կազմը, քանի որ ըստ բովանդակության՝ այն ավելի լայն իմաստ ունի և ներառում է՝

- որոշակի տարրերի ամբողջությունը.

- որոշակի ամբողջականություն ստեղծող տարրերի բավականաչափությունը.

- տարրերի փոխազդեցությունները¹:

Ներկայումս համաշխարհային տնտեսության լճացման, ֆինանսական գլոբալացման աճող տեմպերի և աշխարհում ձգնաժամային երևույթների հաճախակի տեղ գտնելու պայմաններում, առավել մեծ ուշադրություն է սկսել հատկացվել ինչպես ընդհանուր առմամբ ֆինանսական համակարգի, այնպես էլ դրա

առանձին բաղադրիչների ֆինանսական կայունության հիմնախնդիրներին: Բանկային համակարգը, հանդիսանալով ֆինանսական համակարգի առանցքային տարրերից մեկը, ինչպես արդեն նշվեց, կարևոր դերակատարում ունի ֆինանսական միջոցների վերաբաշխման և երկրի տնտեսության իրական հատվածի ֆինանսավորման գործում: Այդ իսկ պատճառով բանկերի ֆինանսական վիճակը, դրանց կայունությունը և հուսալիությունը չափազանց կարևոր դերակատարում ունեն տնտեսության լավագույն կերպով գործելու համար: Բազում գիտնականներ և տնտեսագետներ փորձեր են կատարել բացահայտելու ֆինանսական հաստատունության վրա ազդող հիմնական գործոնները և մշակելու դրանց բացասական ազդեցությունը նվազագույնին հասցնելուն միտված մի շարք արդյունավետ միջոցառումներ, սակայն անհրաժեշտ է նշել, որ չնայած տվյալ թեմայի նկատմամբ աճող հետաքրքրությանը՝ մասնագիտական գրականության մեջ բացակայում է ֆինանսական կայունության սահմանման ու դրա գնահատման եղանակների համընդհանուր ընդունելի մոտեցում:

Արևմտյան երկրների հետազոտողների տնտեսագիտական հետազոտություններում առկա են ֆինանսական կայունության մի շարք սահմանումներ, որոնց վերլուծության արդյունքում կարելի է առանձնացնել դրա վերաբերյալ տարաբնույթ մոտեցումներ: Մի շարք մասնագետներ ֆինանսական կայունությունը սահմանելիս ելնում են հակառակ տեսակետից, այն է՝ վերագրելով վերջինիս այն ամենը, ինչը չի վերաբերում ֆինանսական անկայունություն հասկացությանը: « ... Ֆինանսական կայունությունը սահմանվում է որպես ֆինանսական անկայունության բացակայություն... իրավիճակ, որի դեպքում տնտեսական բարեկեցությունը թուլանում է ֆինանսական ակտիվների գնային տատանումներից, կամ ֆինանսական ինստի-

1 Բելառուսի բանկերը (2010 թվականի փետրվարի 24). մուտքի ռեժիմ՝ www.ibank.by/bankovskaya-sistema-strany-sterzhen-ee-ekonomiki:

տուտները չեն կարող կատարել իրենց պայմանագրային պարտավորությունները...»¹ կամ «... ֆինանսական անկայունությունը համապատասխանում է այնպիսի իրավիճակների (պայմանների) շարքին, որոնցում ֆինանսական շուկաները ազդում կամ ազդեցության սպառնալիքներ են ստեղծում տնտեսական բարեկեցության վրա»²:

Կարծում ենք, որ ֆինանսական անկայունության եզրույթների միջոցով ֆինանսական կայունության վերոշարադրյալ սահմանումները բավականին անորոշ են և չեն արտացոլում այդ կարևոր եզրույթի բուն էությունը: Գնային գործոններից բացի՝ ֆինանսական շուկաներում գոյություն ունեն նաև բազում այլ գործոններ, որոնք ազդեցություն են գործում ֆինանսական համակարգի կայունության վրա: Բացի այդ՝ գոյություն չունի նաև միանշանակ և միասնական կարծիք, առ այն, թե ի՞նչ է ֆինանսական անկայունությունը, այդ իսկ պատճառով էլ ֆինանսական կայունության սահմանման տվյալ մոտեցումն ուղեկցվում է որոշակի բարդություններով:

Միջազգային արժույթային հիմնադրամի կողմից ֆինանսական կայունության վերաբերյալ տրվում է հետևյալ սահմանումը. «ֆինանսական համակարգը, անկախ վերջինիս չափից կամ կառուցվածքային բարդությունից, կայուն է, երբ այն ունակ է մեծացնել տնտեսական բարեկեցությունը և համահարթեցնել ցանկացած տատանումներ, որոնք կարող են տեղի ունենալ հնարավոր բացասական ցնցումների արդյունքում»³:

Գերմանական դաշնային բանկի կողմից

մից ֆինանսական կայունությունը դիտարկվում է որպես «նույնիսկ սթրեսային իրավիճակներում և կառուցվածքային փոփոխությունների ժամանակահատվածներում ֆինանսական համակարգի կողմից իր մակրոտնտեսական գործառույթների բնականոն կատարման ունակությունը՝ ներառյալ ֆինանսական ռեսուրսների և ռիսկերի արդյունավետ վերաբաշխումը, ինչպես նաև վճարումների և հաշվարկների կատարումը»⁴:

Իր հերթին, Գ.Շինասին, որը տվյալ ուղղությամբ անցկացրել է բավականաչափ մեծաթիվ հետազոտություններ, կարծում էր, որ ֆինանսական կայունությունը տեղ ունի ֆինանսական համակարգի կողմից երեք հիմնական գործառույթների համաժամանակյա կատարման ունակության պայմանով: «Առաջին հերթին՝ ֆինանսական համակարգն արդյունավետ և անդադար նպաստում է տնտեսության մեջ խնայողություններ ունեցողներից դեպի ներդրողները ռեսուրսների միջժամանակային վերաբաշխմանը և ընդհանուր առմամբ տնտեսական ռեսուրսների բաշխմանը: Երկրորդը՝ հեռանկարային ֆինանսական ռիսկերը սահմանվում և գնահատվում են ընդունելի ստույգությամբ, ինչպես նաև դրանք հարաբերականորեն լավ են կառավարվում: Երրորդը՝ ֆինանսական համակարգը գտնվում է այնպիսի իրավիճակում, որ այն առանց լարվածության, եթե ոչ անդադար, կարող է կլանել ֆինանսական և տնտեսական անսպասելի իրադարձությունները և ցնցումները»⁵:

Ինչպես տեսնում ենք, վերոնշյալ բոլոր սահմանումներում այս կամ այն աստիճանով առանձնացվում են ֆինանսական կայունության չափազանց կարևոր բնութագիրը՝ ինչպես ընդհանուր առ-

1 Crockett, A. Why is Financial Stability a Goal of Public Policy?, in Maintaining Financial Stability in a Global Economy, Symposium Proceedings, Federal Reserve Bank of Kansas City, August 1999, pp. 55–96.

2 Chant, J. Financial Stability as a Policy Goal, in Essays on Financial Stability// Technical Report No. 95, Bank of Canada. – 2003.

3 International Monetary Fund. The Financial stability report 2009. URL: <http://www.imf.org>

4 Գերմանական ֆեդերատիվ բանկ [Էլեկտրոնային ռեսուրս]. Մուտքի ռեժիմ՝ <http://www.bundesbank.de/finanzsystemstabilitaet/fs.en.php>:

5 Schinasi, G. Defining Financial Stability// IMF Working Paper No. WP/04/187, October 2004.

մամբ ֆինանսական համակարգի վրա, այնպես էլ դրա առանձին տարրերի վրա բացասական ազդեցություն գործող տարատեսակ ցնցումներին դիմակայումը և դրանց հարթումը: Հեղինակներն ընդգծում են ֆինանսական համակարգի կողմից իր հիմնական գործառնությունների անխափան կատարման կարևորությունը՝ չնայած արտաքին տատանումներին, քանի որ դա անհրաժեշտ է ամբողջ տնտեսության կայունության պահպանման և ձգնաժամային սցենարների զարգացման կանխարգելման համար:

Եվրոպական Կենտրոնական բանկի սահմանումը նույնպես ունի նմանություններ վերոնշյալ եզրույթների հետ. ֆինանսական կայունությունը մի վիճակ է, որում ֆինանսական համակարգը հարկ եղած կերպով կատարում է իր հիմնարար խնդիրները և պատրաստվում է հետագայում շարունակել իր գործունեությունը: Այսպիսով՝ Եվրոպական Կենտրոնական բանկը հիմնական խնդիրների շարքում տարանջատում է ֆինանսական ռեսուրսների բաշխման, ֆինանսական ռիսկերի բացահայտման և կառավարման արդյունավետությունը, ինչպես նաև՝ արտաքին բացասական արդյունքների կլանումը¹:

Ինչպես վերևում նշվեց, արևմտյան հրապարակումներում բանկային համակարգի հաստատունությունը հասկացության հետ կապված հարցերը և խնդիրները դիտարկվում են ֆինանսական կայունության ոլորտի հետազոտությունների համատեքստում: Իհարկե, պետք է փաստել, որ ֆինանսական կայունության հասկացությունը բավական ընդարձակ է, քան առանձին վերցված բանկային հատվածի կայունությունը, սակայն, որպես կանոն, բոլոր երկրներում ֆինանսական կայունության ապահովման մեջ առանցքային դերակատարում ունեն հենց առևտրային բանկերը:

Բանկային համակարգի ֆինանսական հաստատունության ուսումնասիրությունը, կարծում ենք, կարևոր դերակատարում ունի ընդհանուր ֆինանսական կայունության վերլուծության մեջ, քանի որ այն առանցքային դիրք է զբաղեցնում ֆինանսական հատվածում՝ ֆինանսական պարտքային գործիքների տարբեր տեսակների թողարկման և ֆինանսական ներդրման տարբեր տեսակների համեմատ, որոնցով զբաղվում են ֆինանսական համակարգի մյուս տարրերը (ֆինանսական շուկաներ և ինստիտուտներ): Բանկային համակարգն, ինչպես արդեն նշվեց, տնտեսության մեջ հիմնական ֆինանսական միջնորդն է և առանց դրա արդյունավետ և կայուն գործունեության անհնարին է տնտեսության առաջընթաց զարգացումը: Այդ իսկ պատճառով ֆինանսական կայունության վերոնշյալ սահմանումները սկզբունքորեն կարելի է դիտարկել որպես բանկային համակարգի ֆինանսական կայունության սահմանումներ:

Անհրաժեշտ է նաև ուշադրությունը սևեռել այն փաստին, որ բանկային համակարգի ֆինանսական կայունության և հաստատունության ուսումնասիրությունները սկիզբ են առել ոչ այդքան վաղ անցյալում, ուստի ներկայումս գոյություն ունեցող եզրույթաբանությունը բոլորի կողմից ընդունելի և հստակ չէ և դրա վերաբերյալ միանշանակ սահմանումներ դեռևս մշակված և հաստատված չեն: Հարկ է նշել, որ գոյություն ունեն որոշ տարաձայնություններ՝ կապված այն հարցի հետ, թե արդյոք «ֆինանսական կայունություն» և «ֆինանսական հաստատունություն» եզրույթները նույնակա՞ն են: Վերլուծելով արտասահմանյան աղբյուրները՝ կհայտնաբերենք, որ հաստատունությունը և կայունությունը նշվում են անգլերեն մեկ բառով՝ «stability» (կայունություն, հաստատունություն): Այսինքն՝ տվյալ հասկացությունների տարանջատումն արտասահմանյան գրականության մեջ

1 Zapodeanu, D., Cociuba M. (2010). Financial soundness indicators.// Economics – 10(3). – 2010.

բացակայում է:

Ինչը վերաբերում է հետխորհրդային տնտեսագիտական հետազոտություններին, ապա այստեղ բացակայում է միասնական կարծիք ֆինանսական կայունության վերաբերյալ: Մասնավորապես, ռուս հետազոտողներ Օ.Ի.Լավրուշինը և Գ.Գ.Ֆետիսովը այն տեսակետն են հայտնում, որ «հաստատունություն» հասկացությունն ավելի համալիր և կարևոր է համարվում. «...հաստատունությունը հիմնվում է կայունության՝ ներքին և արտաքին ազդեցությանը դիմակայելու ունակության վրա... գործընթացը կարող է հաստատուն լինել միայն այն ժամանակ, երբ կա կայունություն»¹:

Մեկ այլ ռուս հետազոտող՝ Ի. Վ. Լարիոնովան հակված է այլ դիրքորոշման: Ըստ վերջինիս՝ «բանկային համակարգի դեպքում ավելի կիրառելի է «կայունություն» եզրույթը, սակայն դրա հետ մեկտեղ նա հավելում է, որ բանկային համակարգի կայունությունը հնարավոր է միայն այն դեպքում, երբ դրա բոլոր տարրերը գտնվում են հաստատուն վիճակում²:

Անհրաժեշտ ենք համարում նաև ադրադառնալ «կայունություն» և «հաստատունություն» եզրույթների հարաբերակցության վերաբերյալ Պ. Վ. Կալլաուրի տեսակետին: Ըստ վերջինիս՝ «ֆինանսական կայունությունն» ավելի ընդարձակ հասկացություն է, քան «ֆինանսական հաստատունությունը»: Այդ կապակցությամբ վերջինս նշում է հետևյալը. «ֆինանսական կայունությունն ենթադրում է ֆինանսական համակարգի հավասարակշռություն, իսկ ֆինանսական հաստատունությունը՝ միայն հավասարակշռության ձգտումն

է, իսկ դրան հասնելը հնարավոր է միայն տնտեսության մեջ բացասական ցնցումների բացակայության դեպքում»³: Այսպիսով՝ ակնառու է ֆինանսական կայունության և հաստատունության վերաբերյալ տնտեսագետների շրջանում հակասական կարծիքների առկայությունը և դեռևս նշված հարցի շուրջ միասնական մոտեցման բացակայությունը: Կարծում ենք, որ հետագա վերլուծության և տվյալ եզրույթների կիրառության դեպքում խառնաշփոթից խուսափելու և կոնկրետացման նպատակներից ելնելով, լավագույն տարբերակ է ֆինանսական կայունություն և ֆինանսական հաստատունություն հասկացությունների նույնականացումը, այսինքն՝ արևմտյան եզրույթաբանության տեսակետի ընդունումը:

Ռուսական հրապարակումներում բանկային համակարգի ֆինանսական հաստատունությունը նույնպես բավականաչափ ուսումնասիրված չէ, սակայն վերջին ժամանակներում՝ աշխարհում ճգնաժամների առաջացման ռիսկերի աճի, տնտեսության գլոբալացման և բանկային հատվածի վրա ցնցումների ազդեցության պայմաններում, սկսվեց ավելի շատ ուշադրություն դարձվել տվյալ թեմատիկային: Չնայած ֆինանսական կայունություն եզրույթի բավական ակտիվ կիրառությանը՝ դրա հստակ սահմանումը տրվում է չափազանց հազվադեպ: Ս. Մ. Իլյասովի աշխատանքում, որը նվիրված է բանկային համակարգի հաստատունության ուսումնասիրությանը, տրվում է հետևյալ սահմանումը՝ որոշակի հարաչափի հաստատունության միջոցով. «տնտեսական համակարգը (այդ թվում՝ նաև բանկային) գործում է հաստատուն՝ ըստ որոշակի հարաչափի, եթե տվյալ հարաչափի շեղումը չի գերազանցում թույլատրելի մեծությունը,

1 Лаврушин, О.И., Фетисов, Г.Г. Устойчивость прежде всего. //Национальный банковский журнал. – 2005. – № 1. С. 56—60.

2 Ларионова, И.В. Стабильность банковской системы в условиях переходной экономики: дис. д-ра экон. наук: 08.00.10 /И.В. Ларионова. — Москва, 2001. — 415 с.

3 Каллаур, П.В. Концепт “финансовая стабильность” //Белорусский экономический журнал. – 2007. – № 1. – С. 25—37.

իսկ խոչընդոտները կարող են որոշակի սահմաններում փոխհատուցվել»: Բացի այդ՝ հաստատունությունն ընդհանուր առմամբ հեղինակը դիտարկում է որպես բազմաթիվ հարաչափերի լավագույն արժեքների հարակցությունը. հաստատունության ոլորտը, որից շեղումը նշանակում է համակարգի կողմից անցում անկայուն վիճակի¹:

Գ. Գ. Ֆետիսովի կարծիքով՝ «բանկային համակարգի հաստատունության տակ ենթադրվում է դրան հատուկ գործառնությունների և տնտեսության մեջ հասարակության կողմից պահանջված մակարդակով պահանջմունքների բավարարման վերջինիս ունակությունը՝ անկախ դրանց իրագործմանը խոչընդոտող արտաքին և ներքին ուժերի ազդեցությունից»²: Վերոնշյալ երկու սահմանումներում կարելի է առանձնացնել ընդհանրական մի գաղափար, այն է՝ արտաքին ապակայունացնող գործոնների ճնշման և ազդեցության պայմաններում բանկային համակարգի գործունեության հիմնական հարաչափերի ապահովման ունակությունն ու անհրաժեշտությունը:

Հարկ է նշել, որ նմանատիպ սահմանում ներկայացվում է Օ. Ի. Լավրուշինի աշխատությունում, որտեղ բանկային համակարգի հաստատունությունը դիտարկվում է որպես «համալիր, դրական իրավիճակ, որը բնութագրվում է տնտեսության ոչ ֆինանսական հատվածի շահերի հետ փոխազդեցության մեջ ներքին և արտաքին գործոնների ապակայունացնող ազդեցությանը դիմակայելու ունակությամբ, ընդհանուր առմամբ հատվածի և դրա առանձին կառուցվածքային բաղկացուցիչների

գործունեության քանակական և որակական հարաչափերի զարգացմամբ»³:

Բանկային համակարգի հաստատունությունը վերջինիս զարգացման հատկանիշն է, որը համակարգին թույլ է տալիս կատարել տնտեսության մեջ իր գործառնությունները և դերակատարումը՝ անկախ ներքին և արտաքին գործոնների խաթարիչ ազդեցությունների բնույթից և տեսակից, այդ թվում՝ սեփական կառուցվածքի որակական փոփոխության հիման վրա:

Կարելի է ասել, որ երկրի բանկային համակարգը հաստատուն է, եթե գտնվում է հավասարակշռության վիճակում, և չափազանց կարևոր է հասնել այդ հավասարակշռությանը: Հակառակ դեպքում, եթե այդ համակարգը չի գտնվում հավասարակշռության մեջ, ապա վերջինս հաստատուն անվանելը բավական վիճահարույց է, քանի որ դա նշանակում է, որ արտաքին և ներքին արտաքին գործոններն, այնուամենայնիվ, կարողացել են բացասականորեն ազդել այդ համակարգի վրա և այն դուրս բերել բնականոն վիճակից:

Այստեղ ևս հարց է ծագում, թե ինչպիսի՞ հավասարակշռություն պետք է տեղ գտնի բանկային հատվածում՝ անշա՞րժ, թե՞ հարաշարժային: Գ.Գ.Ֆետիսովի սահմանման մեջ, ըստ էության, գերիշխում է անշարժ հավասարակշռության մոտեցումը, որում առաջնահերթ կարևորություն է ներկայացվում ժամանակի ընթացքում հավասարակշիռ դրության անփոփոխությունը: Բանկերի հաստատունության և դրանց հավասարակշռության տեսանկյունից ավելի բազմաթիվ են բուն հարաշարժային մոտեցման կողմնակիցները: Այս պարագայում կարծում ենք, որ տվյալ դիրքորոշումն ավելի իրատեսական է, քանի որ ժամանակի ընթացքում շատ բան

1 Ильясов С.М. Устойчивость банковской системы: механизмы управления, региональные особенности — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001.

2 Фетисов Г.Г. Устойчивость банковской системы — Автореферат диссертации на соискание уч.степ. д.э.н. (տ.գ.դ. գիտական աստիճանի հայցման համար ատենախոսության սեղմագիր) — Москва. — 2003.

3 Лаврушин, О.И., Фетисов, Г.Г. Устойчивость прежде всего. //Национальный банковский журнал. — 2005. — № 1. С. 56—60.

կարող է փոփոխվել, այդ թվում՝ նաև բանկային համակարգի գործունեությունը, արտաքին ուժերի ազդեցության բնույթը և ազդեցության աստիճանը: Այս համատեքստում համակարգը հաստատուն է, եթե այն կարող է ինքնուրույն կամ ոչ էական օժանդակությամբ հարմարվել և հասնել հավասարակշռության նոր՝ ավելի բարձր մակարդակի՝ կատարելագործելով որակական և քանակական այն հարաչափերը, որոնք պատասխատու են հաստատունության ապահովման համար: Այսպիսով՝ հարաշարժային հավասարակշռությանը հասնելը ֆինանսական հաստատունության սահմանման համար անհրաժեշտ գործոններից մեկն է:

Հարկ է նշել, որ բանկային համակարգը, ինչպես և ողջ ֆինանսական համակարգը՝ ընդանուր առմամբ, նույնպես իրենցից ներկայացնում են փոխկապակցված տարրերի և բաղադրիչների բարդ համակարգ, որոնցից յուրաքանչյուրի վիճակը և նրանց միջև փոխկապակցության ամրությունը որոշում են տվյալ համակարգի կայունությունը և բազմապիսի ցնցումների հանդեպ հաստատունությունը: Բանկային համակարգի հաստատունության բնորոշման համար պետք է ուշադրություն դարձնել ժամանակի ընթացքում դրանում կառուցվածքային փոփոխությունների առաջացման հավանականությանը և նոր պայմաններում կամ նոր փոփոխությունները վերացնելու, կամ իր զարգացման նոր մակարդակին անցնելու, նոր հավասարակշռված վիճակին հասնելու նրա ունակությունը: Այդ իսկ պատճառով բանկային համակարգը, ինչպես և ցանկացած այլ համակարգ, պետք է օժտված լինի ինքնակազմավորման հատկանիշով: Բանկային համակարգում տվյալ որակի առկայության կամ բացակայության մեջ համոզվելու նպատակով դիտարկենք համակարգի ինքնակազմավորման համար բավարար մի շարք նախադրյալներ: Առաջին

հերթին՝ այդ համակարգը պետք է լինի բաց, այսինքն՝ ենթադրվում է տնտեսական համակարգի այլ տարրերի հետ վերջինիս փոխադարձ կապ: Բանկերն ակտիվ փոխազդում են ֆինանսական և ոչ ֆինանսական հատվածի բազմաթիվ ինստիտուտների հետ, մասնակցում են ֆինանսական ռեսուրսների վերաբաշխմանը: Հետևաբար, բանկային համակարգը բաց համակարգ է:

Երկրորդ նախադրյալն այն է, որ բանկային համակարգում բոլոր գործընթացները պետք է անցնեն համաձայնեցված ընթացակարգով: Որպես բանկային համակարգում նմանատիպ գործընթացի օրինակ կարելի է բերել առևտրային բանկերի գործունեության մեջ այնպիսի փոփոխությունները, որոնք ի հայտ են եկել կենտրոնական բանկի պահանջով, բանկերի մասնաճյուղային ցանցերի զարգացումը, միջբանկային ուղղակի հարաբերությունները:

Երրորդը՝ հավասարակշռությունից խախտումները կարող են գերազանցել կրիտիկական արժեքները: Տվյալ հատկանիշն արտահայտվում է, որպես կանոն, տնտեսության մեջ ճգնաժամային իրավիճակների առաջացման ժամանակահատվածներում, երբ բանկային հատվածի որակը և վիճակը բնութագրող ցուցանիշները շեղվում են թույլատրելի նորմայից դեպի վատթարացման կողմը:

Չորրորդը՝ գործընթացները դիտարկվում են հարաչափերի այնպիսի ընդգրկմամբ, երբ վերջիններիս նկարագրության համար անհրաժեշտ են մաթեմատիկական ոչ գծային մեթոդներ: Նկատի ունենալով, որ բանկային համակարգն ունի բարդ և ոչ միանշանակ կառուցվածք, որն ուղեկցվում է արտաքին ուժերի կողմից ազդեցության անկայունությամբ, որոնք գրեթե հնարավոր չէ վերլուծել գծային մեթոդների հիման վրա, ապա այն լիովին համապատասխանում է տվյալ պայմանին:

Այսպիսով՝ դիտարկումները ցույց տվեցին, որ բանկային համակարգն

օժտված է ինքնակազմակերպման ունակությամբ, ինչը շատ կարևոր է վերջինիս ֆինանսական հաստատունության ուսումնասիրության համար: Տվյալ համատեքստում բանկային համակարգի հաստատունությունը կարելի է դիտարկել որպես «կառուցվածքային կայունության առկայության, ինքնակազմավորման երևույթների, համակարգի կազմի մեջ մտնող առևտրային բանկերի կայունության պահպանման, ինչպես նաև՝ կենտրոնական բանկի կողմից կառավարչական ազդեցությունների շնորհիվ վերադարձ դեպի հավասարակշիռ վիճակի՝ չնայած ներքին և արտաքին գոր-

ծոնների խաթարիչ ազդեցությանը»¹:

Այսպիսով՝ ինչպես երևում է, վերը ներկայացված սահմանումների մեծ մասին միավորում է այն գաղափարը, որ բանկային հատվածի ֆինանսական հաստատունությունը պետք է պարտադիր իր մեջ ներառի անխափան և նորմալ գործունեության պարտավորությունը՝ անկախ արտաքին ցնցումներից առաջացող բացասական ազդեցություններից: Վերջինս ենթադրում է առաջացող խնդիրների նվազագույն կորուստերով արագ լուծում, ինչը կարևոր է ինչպես բանկերի, այնպես էլ ընդհանուր առմամբ ողջ տնտեսության համար:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Каллаур, П.В. Концепт “финансовая стабильность” //Белорусский экономический журнал. – 2007. – № 1. – С. 25—37.
2. Ильясов С.М. Устойчивость банковской системы: механизмы управления, региональные особенности — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001.
3. Лаврушин, О.И., Фетисов, Г.Г. Устойчивость прежде всего. //Национальный банковский журнал. – 2005. – № 1. С. 56—60.
4. Ларионова, И.В. Стабильность банковской системы в условиях переходной экономики: дис. д-ра экон. наук: 08.00.10 /И.В. Ларионова. — Москва, 2001. — 415 с.
5. Фетисов Г.Г. Устойчивость банковской системы — Автореферат диссертации на соискание уч.степ. д.э.н. (տ.գ.դ. գիտական աստիճանի հայցման համար ատենախոսության սեղմագիր) — Москва. – 2003.
6. Уразова С.А., Устойчивость банковской системы: теоретические и методологические аспекты. – Банковское дело. – 2011. – №12.
7. Crockett, A. Why is Financial Stability a Goal of Public Policy?, in Maintaining Financial Stability in a Global Economy, Symposium Proceedings, Federal Reserve Bank of Kansas City, August 1999, pp. 55–96.
8. Chant, J. Financial Stability as a Policy Goal, in Essays on Financial Stability// Technical Report No. 95, Bank of Canada. – 2003.
9. Schinasi, G. Defining Financial Stability// IMF Working Paper No. WP/04/187, October 2004.
10. Zapodeanu, D., Cociuba M. (2010). Financial soundness indicators.// Economics – 10(3). – 2010.
11. Բելառուսի բանկերը – 2010 թվականի փետրվարի 24: Միտքի ռեժիմ՝ www.ibank.by/bankovskaya-sistema-strany-sterzhen-ee-ekonomiki
12. Գերմանական ֆեդերատիվ բանկ [Էլեկտրոնային ռեսուրս]։ Միտքի ռեժիմ՝ <http://www.bundesbank.de/finanzsystemstabilitaet/fs.en.php>
13. International Monetary Fund. The Financial stability report 2009. URL: <http://www.imf.org>

1 Уразова С.А., Устойчивость банковской системы: теоретические и методологические аспекты. – Банковское дело. – 2011. – №12.

THE ESSENCE OF FINANCIAL STABILITY OF THE BANKING SYSTEM AND THE MAIN APPROACHES TO THE DEFINITION

RAFIK HARUTYUNYAN

*Research PHD student NAS RA Institute of Economics after M. Kotanyan ARMECONOMBANK OJSC,
Head of Credit Monitoring Division*

The banking system is one of the key elements of the financial system and has an important role in the redistribution of financial resources and financial sector of the economy. Many scientists and economists have tried to identify the main factors affecting financial stability and developing a number of effective measures aimed at minimizing the negative effects. In professional literature there is no definition of financial stability and its estimation methods of generally acceptable approach. All definitions somewhat emphasize the most important characteristic of financial stability. Most of the definitions are united by the idea that the financial soundness of the banking sector must necessarily involve the commitment to the smooth and normal activities, despite the negative impacts of external shocks.

СУЩНОСТЬ ФИНАНСОВОЙ СТАБИЛЬНОСТИ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ И ОСНОВНЫЕ ПОДХОДЫ К ЕЕ ОПРЕДЕЛЕНИЮ

РАФИК АРУТЮНЯН

*Соискатель института экономики им. М. Котаняна НАН РА,
ОАО «АРМЭКОНОМБАНК», начальник отдела мониторинга кредитов*

Банковский сектор, являясь одним из ключевых элементов финансовой системы, играет важную роль в перераспределении финансовых средств и финансировании реального сектора экономики страны. Многие ученые и экономисты пытаются выявить основные факторы, оказывающие влияние на финансовую устойчивость, и разработать ряд эффективных мер, способных минимизировать их отрицательное воздействие. В профессиональной литературе отсутствует единый общепринятый подход для определения финансовой устойчивости и способов ее оценки. Все определения в той или иной степени выделяют очень важную характеристику финансовой устойчивости. Большую часть определений объединяет та мысль, что финансовая устойчивость банковского сектора должна обязательно включать в себя обязательство за беспрепятственное и нормальное функционирование независимо от негативных воздействий, возникающих при внешних колебаниях.